

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1919 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Majt angående utredning och förslag i fråga om ändrade bestämmelser rörande vården om sparbankernas angelägenheter och förvaltning.

I två till bankoutskottet remitterade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 69 av herr *Ljunggren* jämte två andra kammarens ledamöter och den andra inom andra kammaren under nr 173 av herr *Eliasson* jämte elva av kammarens ledamöter, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Majt anhålla om utredning, huruvida och i vad mån ändrade bestämmelser rörande vården om sparbankernas angelägenheter och förvaltning kunna vara av behovet påkallade samt till riksdagen inkomma med de förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.»

Till stöd för denna framställning hava motionärerna anfört följande:

»I § 7 i lag angående sparbanker den 29 juli 1892 finnas bestämmelser rörande sparbankers ledning och förvaltning. Enligt denna paragraf tillkommer vården om sparbanks angelägenheter dels s. k. huvudmän, som skola representera insättarna och såsom överstyrelse övervaka sparbankens förvaltning, och dels en förvaltande styrelse.

Huvudmännen skola till ett antal av minst tjugo och högst femtio utses genom val på sätt reglementet föreskriver; dock att stiftare av sparbank må kunna i reglementet förklaras för huvudmän.

Av en undersökning, företagen av 1913 års bankoutskott, framgår det, att i det jämförelsevis största antalet sparbanker huvudmännen komplettera sig själva.

Emot denna anordning har det vid flera tillfällen framförts väl grundade anmärkningar.

Redan i den 1891 tillsatta sparbankskommitténs betänkande uttalades, att 'det i allmänhet vore önskligt, att huvudmännen eller visst antal av dem utsåges av kommunalrepresentationen eller annan korporation eller myndighet, som för sparbanken hyste intresse'.

Ovan åberopade undersökning visar emellertid, att detta sparbankskommitténs uttalade önskemål i praktiken i stort sett skjutits åt sidan.

Vid 1909 års riksdag föreslogs i motion nr 63 i andra kammaren antagandet av sådana bestämmelser, som på ett för insättarna så tillfredsställande sätt som

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 8 saml. 23 häft. (Nr 36—37.) 1

möjligt ordnar valet av huvudmän och framförallt förebygger det kottteriväsen, som så lätt uppstår genom självkompletteringen.

Även vid 1913 års riksdag väcktes liknande motioner i båda kamrarna.

Bankoutskottets majoritet avstyrkte emellertid motionerna (som dock biföllos av andra kammaren), företrädesvis under det antagandet, att Kungl. Maj:t skulle ägna frågan nödig uppmärksamhet i samband med prövningen av det den 20 juni 1911 avgivna betänkandet angående anordnande av en fackmässig och enhetlig kontroll över rikets sparbanker.

Så vitt bekant har dock detta betänkande tills dato icke föranlett några åtgärder, vartill kommer, att detsamma icke innehåller något av det, motionerna hemställt om.

I kommittébetänkandet vidröres denna sak allenast i så måtto, att man i motiveringen till § 7 tagit så mycken hänsyn till insättarna, att man tänkt sig, att revisorerna företrädesvis borde väljas bland insättarna, men något vidare om förvaltning, huvudmän o. d. finnes icke alls i betänkandet.

Vid 1910 års slut utgjorde antalet insättare i sparbankerna icke mindre än 1,560,317, ett antal, som f. n. torde vara betydligt större. Summan av behållningen vid samma tidpunkt var 808 miljoner kronor. Läggas här till, att låntagarna hava intresse utav, huru räntebeloppen fastställas, och att det allmänna även har viktiga synpunkter att bevaka, när det gäller att avsätta medel för anslag och dylikt för allmänna ändamål, så vill det förefalla, som om enighet borde kunna vinnas därom, att huvudmännens självkomplettering bör ersättas med lämpligare anordningar.

Bankoutskottet vid 1913 års riksdag synes även ha haft en känsla härav, när det säger: 'Nämnda anordning läser dock för många vara mindre tilltalande, och det synes därför kunna ifrågasättas, huruvida icke huvudmäns rätt till självkomplettering i någon mån borde inskränkas, exempelvis genom att kommunal myndighet finge utse visst antal av huvudmännen'.

Men är man sålunda tämligen ense om syftet, borde man kunna vara med om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om åtgärder i antydd riktning.

Utskottet

En liknande motion förelåg till behandling vid 1909 års riksdag. Motionen blev av sammansatt banko- och lagutskott enhälligt avstyrkt och avslogs av båda kamrarna utan överläggning. Jämväl vid 1913 års riksdag väcktes motioner, däri hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag i syfte, att huvudmannen i sparbankerna icke måtte tillåtas att komplettera sig själva. Bankoutskottet avstyrkte emellertid motionerna och erinrade därvid bland annat om den av Kungl. Maj:t tillsatta sparbankskommittén, som den 20 juni 1911 avgivit betänkande angående anordnande av en fackmässig och enhetlig kontroll över rikets sparbanker, ävensom att, då nämnda förslag vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning, anledning finnes att antaga, att Kungl. Maj:t komme att ägna särskild uppmärksamhet åt hithörande spørsmål. Vid behandlingen av utskottets utlåtande stannade kamrarna i skiljaktiga beslut, i det att första kammaren biföll utskottets hemställan, under det att andra kammaren med avslag å utskottets hem-

ställan biföll de i ämnet väckta motionerna. Frågan hade alltså för det dåvarande förfallit.

Bestämmelserna om val av huvudmän för de olika sparbankerna äro intagna i de för bankerna gällande reglementena. Det är alltså endast genom en granskning av dessa reglementen och sammanställning av de olika föreskrifterna i berörda hänseende, som det blir möjligt att erhålla en fullständig överblick över desamma.

Bankoutskottet har emellertid låtit genomgå de uppgifter, som i fråga om 373 sparbanker med delägarfond över 200,000 kronor finnas intagna i »Sveriges bankmatrikel» år 1916. Av dessa uppgifter framgår, att för icke mindre än 163 av nämnda sparbanker huvudmännen komplettera sig själva, varjämte i 6 sparbanker huvudmännen delvis komplettera sig själva och delvis utses av stadsfullmäktige, kommunalstämma, hushållningsskille eller domstol. För 32 sparbanker utses huvudmännen av kommunalstämma samt för 9 av stadsfullmäktige, antingen ensamma eller tillsammans med andra korporationer. Vidare väljas huvudmännen i enstaka fall av Konungens befallningshavande jämte vissa korporationer, av insättarna, av landsting, av hushållningssällskap eller hushållningsskille samt av stiftarna. I fråga om 140 sparbanker saknas i förevarande avseende uppgifter. På grund härav och då i berörda publikation uppgifter ej finnas beträffande de 68 sparbanker, som hava delägarfond under 200,000 kronor, kan naturligen denna redogörelse icke anses fullständig.

Av omförmälda redogörelse framgår, att i det jämförelsevis största antalet sparbanker huvudmännen komplettera sig själva; dock äro de därvid ofta nog i viss mån bundna genom särskilda föreskrifter. I motionerna erinras, att antalet insättare i sparbankerna vid 1910 års slut utgjorde 1,560,317 och summan av behållningen vid samma tidpunkt 808 miljoner kronor. Motionärerna erinra vidare om låntagarnas intresse vid räntebeloppens fastställande ävensom om de viktiga synpunkter, det allmänna hade att bevaka vid avsättandet av medel till anslag för allmänna ändamål och dylikt. Det syntes därför motionärerna, som det nuvarande sättet för huvudmännens komplettering borde ersättas med en lämpligare anordning. Till fullständigande av de av motionärerna nyss anförda siffrorna meddelas, att antalet insättare i sparbankerna vid utgången av år 1916 ökats till 1,893,901 samt att behållningen likaledes ökats, så att den vid samma tidpunkt utgjorde i runt tal 1,200 miljoner kronor. Utskottet kan för sin del icke annat än instämma med 1913 års bankoutskott däri, att den ifrågavarande anordningen med huvudmännens komplettering för många synes vara mindre

tilltalande. Man lär därför, såsom redan 1913 års bankoutskott framhåller, med fog kunna ifrågasätta, huruvida icke huvudmännens rätt till självkomplettering borde i någon mån inskränkas, exempelvis genom att visst antal av huvudmännen finge utses antingen av kommunal myndighet eller såsom av 1891 års sparbankskommitté ifrågasatts, annan korporation eller myndighet, som för sparbanken hyser intresse.

På sätt av den förut lämnade redogörelsen framgår, synes det hava varit huvudsakligen av den anledning, att Kungl. Maj:t ansåges komma att ägna denna fråga nödig uppmärksamhet i samband med prövningen av sparbankskommitténs ovan omförmälda betänkande, som utskottet vid 1913 års riksdag avstyrkte de då väckta motionerna. Kommitténs förslag har emellertid ännu icke föranlett någon åtgärd och innehåller för övrigt, såsom också i motionen erinras, icke några särskilda bestämmelser i det avseende, varom här är fråga. En utredning i ärendet synes utskottet därför av behovet påkallad, och torde därvid med hänsyn till sparbankernas stora utveckling under de senare åren dels ånyo böra upptagas frågan, i vad mån en kontroll av sparbankernas verksamhet kan vara önskvärd utöver den, som nu är föreskriven, dels ock undersökas, huruvida åtgärder böra vidtagas i syfte att förhindra, att sparbankernas medel i allt för stor utsträckning fränhändas den ort, där de uppsamlats. Ifrågavarande utredning synes utskottet böra utföras genom Kungl. Maj:ts försorg, och anser sig utskottet alltså böra tillstyrka bifall till motionärernas förslag om avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t i berörda syfte.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån ändrade bestämmelser rörande vården om sparbankernas angelägenheter och förvaltning må vara av behovet påkallade samt till riksdagen inkomma med de förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Stockholm den 3 april 1919.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.